

Tagkönyveim

Nézegetem a tagkönyveimet. 1950 óta már letelt vagy betelt egynéhány. Most a legutóbbiban is megtelek a bélyegrovatok. Ezt 1977. január 1-jei dátummal kaptam. Még kiadna egy évet, de jövőre újat kapok. Az lesz az ötödik. Az öt közül kettő — egy tagjelölt-igazolvány meg egy tagkönyv — ténylegesen letelt: 1956-ban elvesztette érvényességét. Akkor meg lehetett szakítani az „utazást”.

Természetesen... Soha vissza nem térd alkalom...

Kezdek elölről, most már más szempontok szerint a tagkönyveim vizitálását. A bélyegeket nézegetem. Grafikailag teljesen egyformák az elmúlt harminc évből, csak a színárnyalatuk és a névértékük változása szembeszökő. Van közöttük szürke, zöld és sárga, piros meg kék, tündöszínű meg barna, ciklámen meg halványlila, s ezeknek számos árnyalata. Kékből legalább öt variánsa.

A névérték azonban ennél is változatosabb. Nem lehet párttitok, mert egy párthoz nem tartozó lap régen kifejezte, mennyi tagdíjat fizetnek a kommunisták — hát én is elmondom: 1958-ban 30 forint havi tagdíjjal járultam hozzá pártom működéséhez; az 1967-es évben 90 forinttal. 1976-ban 200 forint volt a bélyeg legnagyobb címlete. Rá egy évre már éppen a kétszerese, s a mai napig 700-ra kúszott a havi tagdíj. Erre mondaná több jó barátom és elvtársam: „Fizetnék én kétannyit is, szívesen!” — tehát magam sem panaszolom föl. Elve és aránya van ennek. Hallottam eseteket, hogy néhány „elvtársam” megsokallta a tagdíját, miután nyugdíjba ment, és emiatt kifundálta magát. Egyik miatt sem vagyok hajlandó pironkodni. A tagdíj nem marasztalhat és nem taszthat. Tagsági díjra tán csak szívesebben ad az ember, mint a Vörös Ségélyre?

Fölvállalok azonban tagkönyveim nézegetése ürügyén ennél meredekebb mozzanatokot is. Mindegyiken szerepel egy aláírás. Amikor még MDP-nek hívtuk a pártot, Zombori János aláírása szerepelt a könyvecskékben. Akkor én személyesen nem is ismertem az aláíró. Első titkárként szigorú ember hírében állt. Később gyakran találkoztam vele. A városi tanács ipari osztályát vezette hosszú éveken át, s úgy emlékszem, e minőségében ment nyugdíjba. Megmondhatom, nem keltette bennem a szektás, dogmatikus idők megtestesítőjét. Kellemes, nyugodt, toleráns partner volt a tanács munkában és a közéletben egyformán. Sosem hivatkozott, hogy amikor én... Tette a dolgát, ahol az rendelkezett. Szolgálatként.

Az 1957-es tagkönyvem aláírója Komócsin Mihály volt, akkori városi első titkár. Itt él közöttünk ő is. Megyei első titkárként ment nyugdíjba. A szegedieknek egész család jut eszükbe e névről. A kemény és hangos Miska bácsi; a megértőbb és csöndesebb testvér, Tóni bácsi. Illésről és már csak hallottam. A fiúk — Zoltán és Mihály — évtizedekig szolgálták a pártot. Zoli — mert ő Szegeden csak Zoli volt mindig — nagyerejű agitátor, közvetlen, barátságos, életvidám ember, ragyogó, magával ragadó szónok! Magasra vitte, de sosem állt polcon. Róla már könnyebb beszélni, sajnos, nem hallja. És Milu?... Mert bár Mihály messze feszebb, tartózkodóbb, ő is csak Milu ebben a városban... Az én szememben kemény, akaratos ember. Néhányszor szigorúan megbírált romantikus zsurnalizmusom miatt, különösen 1957-ben, amikor „lággyabb” voltam az elvárhatónál... Tudom én, hogyan tudnám, hiszen itt élek: sokan dogmatikusnak tartották s tartják. S melyikünk nem

volt dogmatikus, aki ennek a pártnak az emlőjén nőtt fel? Melyikünk nem volt „kemény”? Nem hiszem azonban, hogy személyiségéhez tartozik minden, amit oda gondolunk. Hány hivatkozásnak tanúja voltam; hányszor hallottam ilyen álszent szöveget: „Tudod, mi ezt nem úgy gondoltuk, de a Milu...” — és hányszor kiderült: valaki úgy gondolta, hogy esetleg 5 úgy gondolna... Szívesen nézek ma is a szemébe. Szívesen fogadom erős és nyílt kézszorítását...

És akkor itt látom még a legutóbbi tagkönyvemet: „Török József”. A minap járt a szerkesztőségben. Ő Józsi bácsi. Nyugalom, tisztesség, megértés, szerénység. Mintha nem is nyugdíjas volna! Hetente kétszer-háromszor áldoz egy-egy egész napot is pártmunkára. Jól kiválasztottuk neki: a városi fegyelmi bizottság elnöke. Egy nehéz bizottsági ülésről vitte el a mentő. Túlságosan a szívére vette? Pár hétig izgultunk érte — s alig hogy felépült, elment a felesége. Mekkora ütéseket bír ez az ember! Dolgozik. Itt van közöttünk szinte mindennap a pártban. És jókedvű, és szeretetet sugároz, és egész lényével azt mondja: no, csak nem fáradsz?...

Belenézek a szervezeti szabályzatba is. Csak úgy belekapok. Az 1957-ben kiállított könyvecskémbe olvasom: „Kizsákmányoló a párt tagja nem lehet.” Tíz év múltán erre találok utalást. Nincs többé kizsákmányoló Magyarországon? — „...feddhetetlenül éljen!” — mondja ugyan csak az 57-es melléklet. Tíz év után már nincs ekkora szükség erre, belép a másként fogalmazott kötelesség: „legyen őszinte és becsületes.” S ez megismétlődik az 1977-es dátum tagkönyvemben is. Vagy mondom mást: „engesztelhetetlen harcot folytat mindenféle elhajlás ellen, a revizionizmus és a dogmatizmus ellen, a szektás és a pártellenes nézeteket való ellen...” (1957). Az az emlékezetes kétfrontos harc! Tíz év után nem lelem az erre intő kötelességet; erre tíz évvel pedig már mindez abban nyer értelmet, hogy a párttag „erősítse és védelmezze a párt eszmei és politikai, szervezeti és cselekvési egységét, küzdjön a frakciós törekvések... ellen...”

Sokra mentünk. Nagyon sokra. Pedig most együtt mennyi minden hátrább is vagyunk. S ha még hozzáveszem, hogy a legeslegutóbbi szervezeti szabályzat — amely majd legújabb tagkönyvünk melléklete lesz — akár állampolgári cselekvési és erkölcsi kódex is lehetne. Már nem „különülünk” el oly módon, már igen-igen közel került egymáshoz a párterkölcös meg az általános társadalmi morális elvárás; már politikailag jól összesimult a társadalom. Nem is kell tán túlmagyarázni: ez a párt együtt haladt, nőtt az idővel, a történelemmel; s ez a társadalom együtt haladt a párttal.

Ezt szeiettem volna ráírni 1977-ben kelt, s jövőre lejáró párttagsági könyvem lapjaira. Ez igazolja leginkább, hogy ezek a kis piros könyvecskék milyen élményeket takarnak, és mit jelentenek az egyes ember életében.

SZ. SIMON ISTVÁN

KATONA JUDIT

Örvendezők

*A holtak mára mind hazajönnék,
az élők pedig összeborulnak
s egymást tartva igen örülnek.*

*Ablakot tár anyánk a fagyra,
beengedi angyalainkat,
didergő sorsunk betakarja.*

*Bőség hull az abrosz havára:
nem csörren gyerek kanala,
de árvaságát érzi az árva.*

*A holtak mára mind hazatérnek:
rokonok, mátkák, holt fiúk,
kiket várunk, mind mellénk lépnek.*

*Citerával és cimbalommal
örvendezzünk a békeségnek
s vagyunk velük nagy vigalommal.*

MEZEY ISTVÁN GRAFIKÁJA

A végtelen szelídség pillanatai

Megtudni a legfontosabb pillanat igazi lényegét. A megrendítő személyesség valódi tartalmát. Mit érzett akkor? Mit gondolt éppen abban a percben? Lélegzetelállító közel férfőzni a sorshoz.

Érdekes, hogy a mélyen emberit, a kataraktust mindig valamilyen különös helyzetben, fölemelő vagy tragikus szituációban véljük fölfedezni, s a mindennapokban nem keressük azt a bizonyos, csakis ránk jellemző lényegét. Mit élhetett át a bizonyosság és a bizonytalanság határmezsgyéjén az az asszony, aki több vetelés után félelme és fájdalommal terhen megszülette első élő gyermekét? Milyen érzéssel nézhetett kezére a kislány, mikor először mozdult meg az a súlyos baleset és a kár visszavarrása után? Mire gondolhatott a szívsebész professzor, amikor az ezredik „rutinműtét” közben váratlanul előtört a vér a szemüvegét?

Visszaadhatók-e a valóságos helyzethez méltó szavakkal a lelki folyamatok? Egyáltalán: mire alkalmasak a mondatok?

Keveset tudunk a sivatagról. Még kevesebbet a pusztá jelképeiről. Homokvihart látunk, egy-egy oázist, néhány nyeszlett tevét. Azután — ha jobban figyelünk — észrevesszük a hullóket és a rovarokat is, de ez minden. Nem tudunk a hatalmas esőkről, amelyek után kivirágzik a pusztá. Igaz, hogy a sivatag az aszkézis és az önfegyelem hazája, de a virágba borult homok másról is szól. Arról, hogy mindig van megújulás. Hogy minden időben létezik érvényes beszéd.

A virágzó pusztá képe a világ teljességét kifejező látvány.

Az emberi gondolkodásra jellemző, hogy olykor-olykor képesek vagyunk többet látni az elénk tárulóban, mint amit tényszerűen ábrázol. Hétköznapi megközelítésben a pusztá mi más, mint évente két-három hétre kiszínesedő sivárság? Ha nem fedezem föl magamban, a tények nem sugallják felém a szimbólumokat.

A kínok-keservek után újra gyermeket vállaló asszony egy szülő nő a sok közül. A karját vezetett, de később teljes életre alkalmas kislány egy orvosi eset csak. A szívűtét közben váratlanul föltörtő vér csupán érszorító kérdése. Három egészségügyi probléma.

Nem vagyunk hajlandók így élni. Jelképeket akarunk, példaadó tetteket, mintákat. Talpkövet és sarokvasat az életünkhöz. Ezért látjuk meg a nagy, hallgató pusztában a virágzást, a beszédet.

Miről szól egy-egy mű? A kritika, az irodalomtörténet és -elmélet teszi föl ezt a kérdést. Természetesen az olvasó is — a maga fogalmi készletével. De nagyon ritkán gondolunk arra, hogy az alkotás a hétköznapi döbbenetek sűrítőmánya. Így az íróember érzelmeivel is jelen van a mondatokban és a mondatok mögött.

A mű ilyen módon az alkotás pillanatairól is szól. Igaz, ez többszörös burokban rejtezik, olyan, mint a rózsá. Ha akarom, a rózsá maga is rejtőzködés, hisz önmagával önmagát takargatja. De nem lenne az, ami, ha nem adná meg a megközelítés lehetőségét. Ha nem leselkedne a háttérben árnyéka, örök párja: a kitárukozás.

Gondoljunk Madáchra, a Tragédiára. Hiábavaló küzdelem, folyamatos vereség, szenny, halál, árulás. És mégis: „ember küzdj és bizva bizzál!” Ez a mégis nem az értelem kiállása, ez ugyanis nem logikus. Ugyanolyan illogikus, mint minden hit. Ez nem a formális gondolkodás terméke, de nem is csupán érzelmi, erkölcsi viszony az emberi sorshoz. Ez a lényeg rejtőzködik, mint ama rózsá. Ez a végtelen szelídség pillanata.

A tragediában igyekszünk meglátni a fölemelőt. A hétköznapi az ünnep gyermekei. Minden víz atyjának vallja a tengert. Párban járnak és „összebújnak mind, a dolgok”.

Mit gondolhatott Pilinszky, amikor „nyílegyenes labirintust” irt? Talán nem is gondolkodott, csak átengedte magán a világ egyneműségének élményét. A közös eredet és a mindent átfogó cél hitét. Így született meg a „nyitott szárnyú emelkedő zuhanás.”

A végtelen szelídség pillanataiban.